

*Wiking Nilsson*

---



– Jag föddes i Ivetofta 25/11 1918. Vi bodde först på Smedåkravägen och flyttade sedan till ett litet hus vid församlingshuset i Bromölla, på Grödbyvägen. Min far var murare på Iföverken. Vi var 8 syskon: 7 bröder och en syster, jag var nummer sex. Mina föräldrar startade ett rökeri, rökte korv och fläsk för att få pengar till mat till alla ungar. 10 öre för en korv, 25 öre för en skinka tog dom. Vi flyttade då jag var sju år gammal och då byggde de ett större, modernare rökeri. Folk kom från bygden omkring med sina skinkor. Skräbesvennen, han som sålde till Nymölla,



*Wikings fem äldre syskon, fotograferade strax före hans födelse. 1919 kopierades Wiking in på bilden*

kom med en väldigt lång korv. Han hade bundit ihop fjälstern till en 2 meter lång korv för att det skulle bli billigare, men mor tog saxen och klippte av korven så att det blev två stycken. Så han fick betala 20 öre, men han var väl miljonär.

– Sen gick jag i Alvikens skola, vi var 25-30 elever i varje klass. Fortsättningsskola hade vi 2 jan till 14 feb, då den övriga skolan var fri. Vi gick varje dag, pojkarna för sig och flickorna för sig. Där hade vi samhällskunskap och det var mycket intressant. Jag var intresserad av föreningsliv och lärde mig ganska mycket på fortsättningsskolan. Vi hade en enormt trevlig och bra lärare, Ebbe Ankarlo. Han kom som ny lärare och var född i Näsrum. På den tiden kallades tre lärare till "provlektioner". Vi barn skulle tala om för våra föräldrar vad vi tyckte. Vi gick ut med listor och bad att man skulle skriva på och på så vis fick Ebbe Månsson, som han hette då, platsen. Jag stod honom väldigt nära. Jag hade honom från andra terminen i sjätte klass, i sjunde klass och i fortsättningsskolan. Han gjorde ingen skillnad på rik och fattig. Bromölla var annars ett klassamhälle, vi arbetarbarn var en grupp, ingenjörsbarnen en grupp och bondebarnen en grupp. Han genomförde

en jämlik skola. Vi fick hålla föredrag som betygsattes och diskuteras. Vi höll kommunalstämma.

### **Inte läsa, ut och arbeta!**

– Mitt stora intresse var att få fortsätta och gå realskolan och jag hoppades få börja i Sölvesborg. Men de ekonomiska förutsättningarna var inte sådana. Jag måste köpa en cykel och ha lite bättre kläder för att komma till Sölvesborg. Jag grät när jag fick lämna skolan. Jag fick ut och jobba. Började som lärling hos en målare och fick låna min mors cykel de första veckorna. Sedan köpte jag en cykel för 125 kr och betalade 10 kr per månad. Detta var 1933. Vi gjorde allt själv, kitt, schellack, färg. Som lärling fick jag slipa gamla tak med pimpsten och så målade vi med terpentinhaltiga färger. Där stod man och sniffade, jag var helt yr i bollen när jag kom hem på kvällarna. Jag hade 15 kr i veckan.

– Vi fick ett jobb i prästgården, vi skulle måla fönstren där. Karl Bengtsson var kyrkoherde då. Målarmästaren var kanske tjugo år, jag var fjorton. Han bodde en bit därifrån men steg inte upp förrän framåt elva. Vid ettiden var vi färdiga och susade till prästgården. Vår första uppgift blev att spela krocket, det kunde vi göra bakom träden utan att någon såg det. Sen kom prästafrun och bjöd på kaffe. Efter det var det som om vi fått en injektion, vi höll på till klockan 8 på kvällen.

– Vi spände papp, målade och klistrade lite runtom i byarna. Det fanns inte många målare då, han fick jobb trots att han var så långsam. Jag klistrade och han hängde upp dåliga tapeter som ofta brast.

– Jag jobbade hos honom till december månad 1933. Det var ont om jobb. Inte någon av mina skolkamrater hade jobb. Vi försökte på Iföverken. På den gamla infarten stod vi i backen när disponenten Appe kom. Då lyfte vi på mössan och frågade om det fanns något jobb. "Försvinn pojkar", skrek han och slog med sitt paraply. Det fanns ingenting!

– Men min far var anställd på Iföverken och hjälpte mig. Jag fick faktiskt ett jobb på chamottefabriken där vi tillverkade tegelsten. Det skitigaste, räliligaste jobb som kunde tänkas. Vi jobbade i lag, det var en press, en som pressade och en som vägde massklossen. Man tog klumpen och la på en våg så fick man lägga till och dra ifrån. 2000 gånger

om dagen. Kördes in med kärra. Torkades först, sen brändes de. Jag hamnade i ett tråkigt lag hos en gubbe som aldrig pratade. Sa bara: "nu kör vi" på morgonen, "nu är det frukost", "nu är det middag", aldrig något annat. Alla skällde och man fick örfilar.

### **Fritidsintressena räddningen**

– Jag vantrivdes. Vad som räddade mig var de intressen jag fått i fortsättningsskolan. Jag var med och startade Unga Örnar. Det fanns SSU, IOGT, NOV och en kommunistisk förening i Bromölla. Jag fick en fritid som gav mig lite styrka att uthärda detta fruktansvärda jobb. Min mor hade lovat mig att försöka skaffa mig något bättre. I Grödby blev det ett jobb ledigt på Kooperativa. Trodde jag skulle få det, men så blev det inte. Ordföranden i styrelsen sa: "Du hade min själ de bästa betygen men vi fick ju ta en Grödby-here. Du kan väl komma igen om nåt år". Jag grät när jag körde hem.

### **På väg mot Centralaffären**

– Min mor cyklade till Sölvesborg var fjortonde dag och handlade bl.a. i Centralaffären. Vi handlade alltid i Sölvesborg, det var för långt till Kristianstad och det fanns systembolag i Sölvesborg. Alla cyklade till Sölvesborg på lördagen, på gamla Grödbyvägen.

– En vacker dag i oktober månad kom mor och sa att jag kunde sluta på bruket och börja i Centralaffären. Jag for iväg till min förman, en exakt kopia av Josef Stalin, fast mer nazist än kommunist. Disponent Appe tog hit sina släktingar och gjorde dem till förmän. Över honom var en verkmästare som hette Wendt. Sa till honom att jag skulle sluta. Du måste ha din uppsägningstid, sa han, men jag lämnade bruket och slängde in mina jobbkärl i vedboden.

– Så började jag i Centralaffären 17 okt 1934. Jag cyklade till affären. Vi började klockan 8 på morgonen och vi hade öppet till sex, fredagar och lördagar till sju. 1936 dog min mor och jag flyttade till Sölvesborg, till en moster på Norstadsgatan. Bodde där på vintern och fick en lön på 35 kr i månaden.

– Sen sa chefen att jag skulle få en löneförhöjning med 5 kr, men de fick jag sätta in på en bankbok. Fram mot sommaren ökade han till 50

kr, men då skulle 10 kr till banken. Jag bestämde att jag skulle sköta dessa inbetalningar och gick med bankboken i innerfickan. Rosander, min chef, kontrollerade boken en gång och undslapp sig: "Det var som fan, det har du skött bra". Bankdirektören Ljunggren kallade in mig: "Jag måste beundra Nilsson, det har han skött perfekt". - Tack vare den grundplåten hade jag så jag kunde sätta bo när vi gifte oss. På den tiden, 1933, kostade ett par strumpor knappt en krona, en finskjorta 3,80 ett par långkalsonger 1,80 - 2,20. En kostym, skraddarsydd, kostade 55 kr.

### Allt större ansvar i butiken

- När jag varit i firman ett års tid sa Rossander till mig en vacker dag: "Nu ska du gå en teckningskurs, den betalar jag. Du ska anmäla dig till Hermod's". - Jag tog en teckningskurs där per korrespondens och fick väldig nytta av den i jobbet. Höll på ett eller ett och ett halvt års tid. Jag fick lära om annonser och reklamarbetet tog över mitt vanliga jobb som "knodd". I den affären fick man göra allting, jag var ju ensam pojke tillsammans med sju-åtta flickor i affären, så jag var till förfogande i allt. Jag skulle ställa upp svara för skyltningarna, för annonseringen. När han såg vad jag dög till, sa han att jag skulle teckna ett avtal med Sölvesborgs-Tidningen. Jag fick 2000 kr att disponera hur jag ville i mitten av 50-talet. Han hade förtroende för mig. Jag har faktiskt samlat en del annonser från den tiden. Här t ex damstrumpor 4,90 kr, crepenylon 5,25. Baddräkter 36,25 senaste modet. Badbyxor kostade 4 kr i goss 3 kr. Tarzanbyxor 2 kr. Pojkbyxor till examen 24-31 kr. Allt var svensk konfektion. Vi sålde också bilfilter, ramar, serviser, kaffekoppar - det var ett varuhus i miniatyr.

- Jag flyttade från min moster till chefens svåger på Överlyckevägen. Bodde i Sölvesborg måndag, tisdag. Men då hade jag träffat Greta, som var en bromölla flicka. Jag skaffade mig ett rum i Bromölla hos en av mina bröder. Var där på onsdagen och över helgen tills vi gifte oss 1941. Greta jobbade på Iföverkens avlöningskontor. Vi bosatte oss i Bromölla och bodde där två år. Jag cyklade till Sölvesborg. Jag hade 250 kr i månaden och hon 225, vi tyckte vi hade det jättebra. Lägenheten kostade 40 kr/mån. Vi sparade pengar. Jag fick ofta en liten extra slant när Rossander tyckte jag hade gjort något bra. Han levde fram till

1962, sen drevs affären av sterbhuset. 1963 las damavdelningen i Centralaffären ner, jag övertog herravdelningen där det tidigare varit bosättningsaffär. 17/9 1963 övertog jag Rossanders affär och kallade den för Wikings.



### Sölvesborg förr ur köpmannaperspektiv

– Man kom från landet med hästskjuts, buss eller cykel. Torget var anhalten då, där stannade bussarna. Hästarna fick stå på Ture Carlsons gård eller på Hästtorget. *Basaren* hette hörnan där vi hade allt mellan himmel och jord, ett riktigt litet varuhus. Förutom Centralaffären gick man till Ernst Magnusson och till Emanuel Carlsson. Senare började även Mimmi Nilsson med tyger och gardiner.

– Efter det skulle man gå på "kärlekskaféet" och dricka kaffe. Det låg på hörnet där apoteket ligger idag. Carl Erik Svenssons ("Plåtkalle") föräldrar drev detta kafé. Vi hade också Klara Jönssons kafé där som nu Altona är, de som hade dryckesvaror gick understundom dit därför att där fanns ett avskilt rum. Man fick sin kaffekopp och sen stängdes dörren. Det fanns ytterligare tre kaféer: Lindéns bageri hade ett litet fik intill affären. Lite finare var Svea och så fanns det Continental, det enda som är kvar idag.

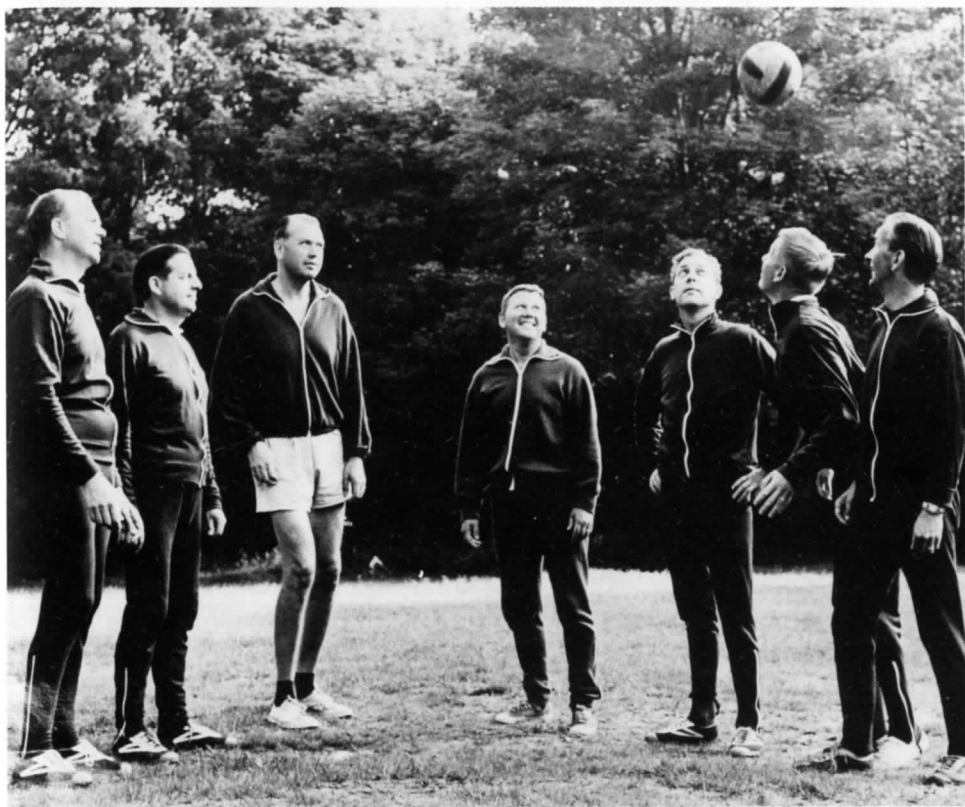
– De första åren jag kom till affären var det föräldrarna som handlade. I oktober var det potatislov, ungarna var ute och tjänade pengar. Så kom de in med mamma och handlade. Vad de fick mycket för sina pengar då! En stickad gensare kostade kanske 15-18 kr, ett par byxor 20-22 kr, ett par strumpor 1,50. Ett par skor kostade 12-15 kr, men det sålde inte vi. Storbönderna som kom till stan körde oftast hästskjuts. Det dracks åtskilligt, man skulle gå på hotellet, gubbarna blev på snusen och tanterna arga för att de inte skulle komma iväg i tid. Jag minns särskilt en lördagsmorgon strax före jul kom det in en lantbrukare och skulle handla julklappar till sin stora barnaskara. Det blev en stor paket för 150 kr, som han tog med sig. Strax före halv sju kom han tillbaka, tämligen berusad: "Di har tatt paketen, vi får ha en omgång till! Men säj de inte för käringen". Vi fick plocka ihop en ny omgång. Jodå, han hade pengar att betala med!

– Hästarna stod vid en bom mot Continental. Där fanns ett stort kar där man vattnade sina hästar (*Anm.* Detta stenkar är numera återbördat till Hästtorget). Bönderna var snåla och försökte pruta på den tiden. Men Rossander hade infört lika villkor i butiken, så det gick inte. En man skulle köpa blåbyxor, jag expedierade honom. - "Det är för dyrt, de ska jag inte betala!" Byxor kostade 4,85, blusen 3,85. Nej han skulle pruta. "Hämta Rossander!" Det gjorde jag, men han lyckades inte pruta. Efter ett par dar kom han tillbaka och köpte utan prut – han hade tydligen inte lyckats få det billigare någon annanstans. Kostade något 4,10 så ville man pruta till 4 kr. Men det gick inte, Rossander hade bestämt det.

– 1965 gjorde jag en utvidgning av affären. Jag slog på egen bekostnad hål i väggen in till Lambergs brödfärr. Sen kom fröken Mellgren



in och tyckte det blivit väldigt bra. "Då får vi höja hyran, nu har det ju blivit bättre", tyckte hon. Nu hade jag för all del väldigt låg hyra, men ändå, bara systemet.



– Här är ett gäng som vi kallade Sport 67. Vi samlades om morgnarna halv sju två dagar i veckan och for till Valje halvö där vi spelade boll en halv timme och badade sen. Vi höll på till in i oktober månad. Sen när det blev surt i marken, så spelade vi vid vattentornet till december. Vi höll på i fem år, från 67 till 72.

### **Många klädaffärer i Sölvesborg förr**

Vi undrar hur det var med konkurrensen när det fanns så många affärer. – Ja, vi hade lite olika nischer. Centralaffären sålde herr-, barn- och damkläder, dock inte konfektion, det var mest fritidskläder och arbetskläder vi hade. Förr höll inte företagen kläder åt jobbarna

utan var och en fick svara för sitt. Arbetskläder var en jättestor grej för oss. Vi hade ett märke som hette Erla, det stod för Eriksson & Larsson, som var en boråsfirma. Det var ett guldmärke. Senare kom Algots, som såldes helt enormt, bl.a. hade de något som hette Flottans modell, en föregångare till jeansen. De var väldigt fina och kostade 7-8 kr i slutet på 30-talet.



– Magnussons hade lite högre klass, där sålde man damklänningar, kappor och kostymer. Gösta Person hade ungefär samma sortiment som Centralaffären, dvs fritidkläder och arbetskläder men satsade nog lite mer på ungdomen. Och så hade vi Sigfrid Stååls som på den tiden låg ungefär där Hemköp ligger idag. På Södergatan fanns också Emanuel Carlssons, med herrkonfektion och damkläder men även mycket metervera. Till sist hade vi Sandelin, som var den som fräste in med nytt utifrån den vida världen med konfektion, mycket för ungdomar. De hade en affär i Kristianstad och den finns fortfarande kvar i släktens ägo vid Lilla Torg.

– Visst var det konkurrens, men vi var verkligen inte som hund och katt. Givetvis sneglade vi på varandras priser, men det var ändå ett samarbete. Lite senare kunde vi komma överens om att ha ett gemensamt pris på t.ex. Melkas skjortor. Det bildades en textilsektion inom köpmannaföreningen, det var Sandelin som startade den och efter honom blev jag sen ordförande i textilhandlarföreningen. Harry Ericsson kom också in i bilden, likaså Mimmi Nilssons, Hedins garnaffär och Garnboden. Det var många textilhandlare på den tiden! Här var ju faktiskt 75-80-90 biträden i stan. Vi var beroende av den lilla försäljningsräjongen här. Den sträckte sig till Bromölla, lite Gualöv, Edenryd, Råby, Grödbby, Håkanryd, Listerlandet. Vi var ju helt beroende av folket omkring oss. När de kom till stan, så handlade de.

– Den 24 oktober bytte bönderna tjänare. Då hade de en frivecka och hade fått ut pengar. Då skulle de handla – och också förlova sig! Vår kundkrets var mycket stabil, det var nästan inga nya ansikten. Det

kunde hända att t.ex. en Hanöbo kunde ringa: "Da a /den och den/, Erik skulle ha ett par bysor, du. Kan du skicka dom med postbåten, du vet vicken storlek de ska va. Å ett par skjortor kan du ta me. Så betaler ja när ja kommer in." Jag kunde storlekarna på mina stamkunder, det slog aldrig fel. På Hanö hade jag nog alla som kunder.

– Någon gång fick affären tjänstgöra som värmestuga. En kund kom in: "Du, jag har vatt på bolaget. Kan ja inte få ställa flaskorna här för ja skulle ut och handla lite? Men de va jävelen va de va kallt ute. Du har väl inte en kopp kaffe?" – Jodå, han blev hänvisad till kontoret. "Ska du inte ha dej en?" – Nej, inte när jag arbetar. "Nähä, men de gör inget om jag tar mej ett par stycken?" Han gick så lätt när han gick ut!

– Strax före stängningsdags kom han tillbaka och skulle hämta sin flaska. Men eftersom det fanns kaffe kvar och det fortfarande var kallt, så fick det bli ett par gökar till! Så flaskan var nästan slut när det var dags att återvända.

– Jag åkte ibland över till Hanö, det var högtidsstunder att gå och hälsa på mina kunder i stugorna. Helt underbart! Jag säger det, att som affärsman är det nödvändigt att leva sig in i människors sätt att leva. Idag hittar man inte sådana kontakter mellan affärsmän och kunder. Nu är det mer industrialiserat, det gäller att komma in och ut igen så fort som möjligt. Det finns inget alls personligt. Vi som privata köpmän på den tiden la oss vinning om att sälja rätt vara till rätt människa. På det sättet sålde man lite av sig själv också. Det var sådana personliga egenskaper som många gånger gjorde att kunden kom tillbaka. Det var väldigt tryggt att gå och handla då. Vissa kunder överlämnade sig helt till en, man fick bestämma åt dem.

– Idag finns det för litet urval i Sölvesborg och det är illa ställt för framtiden. Nu åker man ofta till Kristianstad eller Karlshamn för att köpa kläder, bensinpriset spelar ju ingen roll då. Mycket kläder säljs också per postorder idag.